

Limes – 2015

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute*

ISSN 2411-4081

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ Ф. РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2015
Том ІІ

Берегово – Ужгород
2015

УДК 001.89
ББК 72.4
L74

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол № 4 від 31.08.2015 р.)*

„LIMES” засновано у 2014 році та видається за рішенням Видавничої ради
Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Йосип Сікура, доктор біологічних наук, професор ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ (головний редактор);
Іштван Керестень, кандидат педагогічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ;
Роберт Бачо, кандидат економічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ;
Ернест Іванчо, кандидат медичних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК:

Ільдико Орос, кандидат педагогічних наук, президент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ.

L74 LIMES : наук. вісн. Закарпат. угор. ін-ту ім. Ф. Ракоці ІІ = A. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve / М-во освіти і науки України, Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ = Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola; редкол. : Й. Сікура (голов. ред.) [та ін.] = szerk. biz.: dr. Szikura J. (főszerkesztő) [és mások]. – Ужгород : Вид-во «Графіка» = Ungvár : «Grafika» Kiadó, 2015. – Том ІІ = II. évfolyam. – 276 с. : іл. + табл. + діаграми. – Текст угор. та укр. мовами.

У «Limes» публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних вчених угорською, та українською мовами. Видання об'єднує праці з біології, географії, інформатики, літератури, хімії, економіки, педагогіки, етнографії, історії та туризму.

УДК 001.89
ББК 72.7

ISBN 978-966-2303-16-2
ISSN 2411-4081

© Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці ІІ, 2015

ISSN 2411-4081

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2015
II. évfolyam

Beregszász – Ungvár
2015

*Kiadásra javasolta: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2015.08.31., 4. számú jegyzőkönyv).*

A „LIMES” 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Tanácsának határozata alapján jelenik meg.

**Nyomtatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.**

SZERKESZTÉS:

dr. **Szikura József**, a biológiai tudományok kandidátusa, professzor, II. RFKMF;
dr. **Keresztény István**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Bacsó Róbert**, a közgazdasági tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Iváncsó Ernő**, az orvostudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF.

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. **Orosz Ildikó**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, elnök, II. RFKMF.

A *LIMES* a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrain és külföldi tudósok magyar és ukrán nyelvű tanulmányait adja közre. Jelen kötet a biológia, földrajz, informatika, irodalom, kémia, közgazdaságtan, pedagógia, néprajz, történelem és a turizmus tudományágainak különböző területeit öleli fel.

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

TARTALOM

		
M. С. ДНІСТРЯНСЬКИЙ: Політико-географічні образи макрорайонів України: актуальний аналіз в контексті перспектив формування загальнонаціональної ідентичності.....		9
BACSÓ RÓBERT: Az ukrajnai pénzügyi szolgáltatások állami szabályozásának fejlődése – kiemelten a hitelszövetkezeti szektor példáján.....		23
HIDI ÁGNES: Ifjúsági szerveződések jellegzetességei Kárpátalján.....		31
MOLNÁR JÓZSEF: Etnikailag vegyes házasságok a kárpátaljai magyarok körében.....		51
NAGY ISTVÁN: A Beregszászi járás méhészeinek felmérése.....		63
		
HUSZTI ILONA: A kárpátaljai nyelvpedagógia elmúlt tíz éve az empiria jegyében (Az idegen nyelvek oktatása terén történt változások, különös tekintettel az angolra).....		71
PALLAY KATALIN: A tehetség gondozás alakulásának vázlatja az elmúlt két évtizedben Kárpátalján.....		93
SZANYI GYÖNGYI: A szabályfelismerő és szabálykövető képességek fejlesztése a törtek tanítása során.....		109
HORVÁTH ZOLTÁN: Az algoritmikus gondolkodás fejlesztése.....		115
NAGY FLÓRA BOGLÁRKA: A Polymer Project alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata egy konkrét példán keresztül.....		125
		
GÖNCZY SÁNDOR – PAPP ISTVÁN – DOBOSI GÁBOR: A Szinyák-hegység (Kárpátalja) magmás komplexumának geokémiai vázlatja.....		137
BERGHAUER SÁNDOR: A Szolyvai járás turisztikai adottságainak vizsgálata – idegenforgalmi magterületek kijelölése kvantitatív és geoinformatikai módszerek alkalmazásával.....		145
ОРШОЛЯ НОДЬ – ЛАСЛО ДЮРИЦЯ: Екотуризм – зв'язки національних парків та туризму на Закарпатті.....		161

RADVÁNSZKY FERENC: <i>Az őskeresztyén egyház identitásmotívumai a Szentírásban</i>	167
GÁL ADÉL: <i>Salánki kéziratos imádságos füzetek elemzése. Sarkadi Etelka kéziratai</i>	179
OROSZ JÚLIA: <i>Háborús emlékek női szemmel – egy élettörténet tanulságai</i>	189
VÁRADI ENIKŐ: <i>A csuhéból készült népművészeti tárgyak munkafolyamatának leírása</i>	197

KOMONYI ÉVA – BERNÁT NIKOLETT: <i>A vízminőség hatásának vizsgálata néhány mezőgazdasági növény magvainak csírázására</i>	205
ILLÁR MÁTÉ – KOLOZSVÁRI ISTVÁN: <i>A ráti bányatóban és a Latorca csapi morotvájának vízterében élő makrogerinctelen fauna összehasonlító faunisztikai vizsgálata</i>	217
JEVCSÁK SZINTIA – JEVCSÁK MELINDA: <i>A Ribesrubrum L., Ribesnigrolaria L. és Prunuscerasus L. egyes beltartalmi értékeinek változása különböző feldolgozási módszerek hatására</i>	223
HORVÁTH ERIKA: <i>A hóvirágok (Galanthus spp.) mint modell-növények a génökológia tartamkísérletek oktatásában</i>	229
КОРНИЧКО С.І. ТА ІН.: <i>Ноби сорту меліцу – запорука вашого здоров'я</i>	239

SZUPERÁK ALEXANDRA: <i>Az emberi kapcsolatok ábrázolása Spiró György: Csirkefej című drámájában</i>	247
KATONA ANDRÁS: <i>Történelemtanítás a „végeken” egy világhatalom árnyékában – és ami utána következett (Szélgjegyzetek Szamborovszkyné Nagy Ibolya: Oktatáspolitikai és történelemtanítás a Szovjetunióban és Ukrajnában (1917–2010) c. könyvéhez)</i>	253
H. TÓTH ISTVÁN: <i>Hozzáadó (additív) szemléletű anyanyelvoktatás</i>	261
BÁRÁNY ERZSÉBET: <i>Egy nyelvészeti kutatás aktuális kérdéseiről</i>	265

ESEMÉNYNAPTÁR	269
----------------------------	------------

KIADVÁNYAINKBÓL	274
------------------------------	------------

A TEHETSÉGGONDOZÁS ALAKULÁSÁNAK VÁZLATA AZ ELMŰLT KÉT ÉVTIZEDBEN KÁRPÁTALJÁN*

PALLAY KATALIN

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola volt hallgatója

Minden emberben rejtőzik valamilyenfajta tehetség. A tehetség felismerése, felszínre segítése, majd ápolása fontos feladatuk a szülőknek, a tanároknak. A tehetséges gyerekeknek különleges bánásmódra van szükségük. A tehetséges diák oktatási szempontból az intelligencia és a teljesítmény tágabb értelmezését kívánja, pedagógiai szempontból pedig rugalmasságot igényel. Ezért nagyon fontos, hogy a tehetséges gyerekek részt vegyenek a tehetséggondozó programokban. Kulcsszavak: tehetség, tehetséggondozás, teljesítmény, képesség, kreativitás.

ABSTRACT

Кожна людина має певний талант. Виявлення таланту, його розвиток є важливим завданням батьків, вчителів. Обдаровані діти потребують особливого ставлення. З точки зору навчання талановитий учень потребує ширшого тлумачення понять інтелекту та продуктивності, а з точки зору педагогіки – більшої гнучкості у підходах. Ось чому дуже важливо, щоб талановиті діти брали участь у програмах з розвитку таланту.

Ключові слова: талант, розвиток таланту, продуктивність, здібність, креативність.

„A tehetség is a természet azon értékei közé tartozik, amely gondozást kíván.”

Dr. Gyarmathy Éva

„A tehetség potenciált, lehetőséget, ígéretet, esélyt jelent olyan kiemelkedő teljesítményre, amely társadalmilag hasznos, és amely megelégedettséggel, örömmel, tehát sikerélménnyel jár elérője számára.”

Czeizel Endre
(Czeizel 1984, 203.)

A tehetség alapvető összetevői: képesség, motíváció, kreativitás.

A tehetségnek környezeti tényezői is vannak: család, iskola, társak.

(Heller 2011, 8.)

A tehetséges gyerekek kiemelkedő adottságuknak köszönhetően magas szintű teljesítményre képesek, és ennek megfelelően kiváló eredményeket is produkál(hat)nak, elsősorban a következő területen: intellektuális képességek, speciális elméleti fogékonyság, alkotó gondolkodás, vezetői képességek, vizuális és egyéb művészetek.

A tehetséges gyerekeknek különleges bánásmódra van szükségük. A tehetséges diák oktatási szempontból az intelligencia és a teljesítmény tágabb értelmezését kívánja, pedagógiai szempontból pedig rugalmasságot igényel. A tehetséges gyerekek külön foglalkozást igényelnek, ugyanis ha a pedagógusok ugyanannyit követelnek tőlük, mint amennyit az átlagtól, ezek a gyerekek alulteljesítenek, ami könnyen elvezet a tehetséges tanuló elszürküléséhez.

* A tanulmányt dr. Orosz Ildikó lektorálta.

Semmiképp se várhatjuk el a tehetséges gyerekektől, hogy fejlődésük rovására az átlaghoz idomuljanak. Az értelmi képességek visszaszorítása vagy elnyomása nemcsak a motiváció elvesztéséhez, lustasághoz és engedetlenséghez vezethet, hanem maradandó személyiségkárosodást is okozhat. Az iskolák a gyerekekért vannak. Ezért mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az összes diák képességeinek megfelelően fejlődhessen. (Mönks-Ÿprnburg 2011: 28)

A Kárpátalján élő magyarság esélyeit az anyanyelven való oktatás és képzés színvonala, korszerűsége meghatározóan befolyásolja.

I. ÁLLAMI TEHETSÉGGONDOZÓ PROGRAMOK

1) Iskolai, járási, megyei, országos vetélkedők
Математичний конкурс „Кенгуру”-Kenguru matematikaverseny

Конкурс знавців української мови імені Петра Яцика- Petro Jacik ukrán nyelv verseny

2) Мала академія - Iskolások kisakadémiája

Sajnos e vetélkedők során nem biztosítják az esélyegyenlőséget a nemzetiségi iskolák tanulói számára. Nem készítik el előre a vetélkedők anyagainak fordítását, azonban a járásokban, ahol kevés a magyar iskola, egyáltalán nem készítenek fordítást. Ennek eredményeként, bár a részvétel iskolánként kötelező, a tehetséges magyar gyerekek szempontjából ezen rendezvények eredménytelenek. A pedagógusok és a gyerekek rosszként veszik tudomásul, és számos esetben nem ösztönzi a tehetséges gyerekeket a további fejlődésre, mert a rendezvények légköre nem kisebbségbarát. (Mező-Mező 2008: 47-48)

II. CIVIL ÖNSZERVEZŐDÉSŰ TEHETSÉGGONDOZÁS

1) Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség

2) II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

3) „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány

1991. december 8-án megalakult a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség. A Pedagógusszövetség olyan szervezet lett, amelynek véleményére, javaslataira, kezdeményezéseire odafigyel a kárpátaljai magyar oktatásügy.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola megalakulása óta a helyi magyarság oktatási, szellemi és kulturális központja.

Kárpátalja gazdasági kibontakozásának elengedhetetlen feltétele a tudás- és képességterületben kiemelkedő teljesítménnyel bíró fiatalok, tehetségek megtalálása, tehetségük kibontakozásának támogatása. Ebből a célból hozta létre a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, valamint a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség a „GENIUS” Jótékonyági Alapítványt, amely széles körű tehetséggondozást, fejlesztést, valamint tehetségkutatót végez Kárpátalja magyar anyanyelvű iskolásai, egyetemi, főiskolai hallgatói, fiatal kutatói között.

Az alapítvány célja a tehetségsegítő programok integrált rendszerének létrehozása, a tehetséges fiatalok társadalmi felelősségének növelése, a kárpátaljai magyar értelmiségi réteg növelése.

A tehetségek felkutatása, valamint a tehetséggondozás különösen fontos a felsőoktatási intézmények hallgatóinak körében. A tehetségek kibontakozása érdekében 2011. február 22-én a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tartotta alakuló ülését a Kárpátaljai Felsőoktatási Tehetséggondozó Tanács. Főbb céljai:

- A kárpátaljai felsőoktatási intézményekben tanuló tehetséges magyar hallgatók felkutatása, támogatása, segítése tehetségének kibontakoztatásának érdekében, valamint azok szakmai sorsának figyelemmel kísérése.

- A Zrínyi Ilona Felsőoktatási Szakkollégium működtetése.
- Szervezi a kárpátaljai hallgatók és fiatal kutatók tudományos diákköri konferenciáját.
- Publikációs lehetőséget biztosít a legjobb munkáknak.
- A TDK-n legjobb teljesítményt nyújtott diákokat segíti, hogy nemzetközi konferenciákon is részt vehessenek.
- A magyar tudományos nyelv és gondolkodás fejlesztése.

A középiskolás tehetségek kibontakoztatása, felkarolása érdekében 2011. március 16-án a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tartotta alakuló ülését a Kárpátaljai Tehetséggondozó Tanács. Főbb céljai:

- Felügyeli és szervezi a tehetségkiválasztással, tehetséggondozással kapcsolatos tevékenységeket.
- A kárpátaljai általános és középiskolákban tanuló magyar tehetségek felkutatása, támogatása, segítése tehetségének kibontakoztatása érdekében.
- Működteti a tehetségpontokat.
- Segíti a KMPSZ által szervezett tantárgyi vetélkedők lebonyolítását.
- A KMPSZ vetélkedőkre benevezett és az első tíz helyezést elért diákoknak tehetségnapot szervez, melyeken a gyermekek tudásának, képességének fejlesztésén túl bemutatja a helyi kultúra és művészet értékeit is.
- Tehetséggondozó táborokat és hétvégeket szervez a KMPSZ-szel együttműködve.

2011 őszén hét tehetségpont jött létre Kárpátalján az alábbi körzetekben: Ungvár, Nagydobrony, Bányó, Beregszász, Újlak, Mezővári, Aknaszlatina. A tehetségpontok célja a tehetséges gyerekek felkutatása és felkarolása.

Különböző tantárgyi csoportok vannak: matematika, informatika, fizika, biológia, kémia, földrajz, magyar nyelv, irodalom, történelem, művészettörténet, ukrán nyelv, idegen nyelv, tanítói (alsós). E csoportokban zajló foglalkozásokra hétvégéken kerül sor a fent említett körzetekben. (Demeter 2012: 157–159)

Beregszászi tehetségnap

Egy évben két alkalommal – januárban és júniusban – az alapítvány tehetségnapot szervez, ahová a tehetségpontból eljuttatják a KMPSZ tantárgyi vetélkedőin az első tíz helyezést elért fiatalokat, tehetséges, neves, példaértékű kárpátaljai és anyaországi előadók, művészek előadásaira.

Igyekeznek felhívni az itt élők figyelmét a színházművészet, tágabb értelemben a kultúra, zene, tánc, művészetek fontosságára is. Vannak különleges hagyományok, értékek, melyek a nemzet emlékezetének mindig megújuló örök értékei. Vannak kárpátaljai hírességeink, akik példaként állhatnak az itt élők előtt, akiket követhetnek a helyi fiatalok.

Hiányzik a gyermekek művészeti nevelése, ami egyértelműen megnehezíti a művészet felfedezését, befogadását. A gyerekek csak nagyon ritkán jutnak olyan lehetőséghez, ami közelebb viszi őket a művészethez, színházhoz, népzenehez, néptánchoz, nemzeti értékekhez és megszeretteti velük azt, vagy ráébreszt őket arra, hogy valójában bennük is értékes tehetség lakozik. (Demeter 2012: 161)

Tehetséges diákok részvétele a KMPSZ versenyein

A kárpátaljai magyar közösség kultúrája megőrzése és fejlesztésének bölcsője a magyar iskola. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség megalakulása óta szervezi, ösztönzi és támogatja a pedagógusok azon kezdeményezéseit, amelyek elősegítik a szülőföldjükön tanuló magyar diákok esélyegyenlőségének megteremtését. A tanulmányi versenyek célja

a tehetséges tanulók kiválasztása, valamint lehetőséget biztosítani az általános és középiskolás korosztály átlagon felüli adottságokkal, képességekkel rendelkező tanulói számára a megmérettetésre.

A versenyek segítik a szaktanárok tehetséggondozó munkáját, hozzájárulnak a kárpátaljai magyar oktatás színvonalának fejlesztéséhez és eredményeinek bemutatásához.

A tanulmányi versenyek a diákokra is nagy hatással vannak, mert nemcsak az iskolában tanított tantárgyakról szólnak, hanem különböző hagyományőrző, művészeti versenyek is léteznek. Így lehetőség nyílik számukra megmutatni tudásuk legjavát, azt, hogy miben a legjobbak a többi résztvevőhöz képest. Mivel az ukrainai közoktatás által szervezett vetélkedőkön az ukrán nyelv hiányos tudása miatt a magyar iskolákban tanuló gyerekek kevésbé érvényesülnek, ezért a szövetség által szervezett tanulmányi vetélkedők és versenyek lehetővé teszik a diákoknak, hogy egyenlő esélyek mellett mérjék össze tudásukat.

A Pedagógusszövetség megalakulását követően már 1994-ben néhány lelkes pedagógus szervezésében a szervezet lebonyolította első vetélkedőit, többek között az anyanyelvi vetélkedőt, a Terebesi Viktor matematikai emlékversenyt, a Bányai Költészet napi Szavalóversenyt. A versenyeken legeredményesebben szereplő 938 diáknak magyarországi nyári táborokban biztosítottak lehetőséget: a magyarországi túristavándi Szomszédoló Olvasótáborban, a lendvai szervezésű Mátyás király honismereti táborban, a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület táboraiban, a bernecebaráti képzőművészeti táborban, Balatonmáriafürdőn, Ibrányban, Baktalórántházán, a velencei Pro Recreation Alapítvány Táborában, a Zánkai Gyermekek és Ifjúsági Centrumban.

Kialakult egy teljes kárpátaljai magyar iskolákat mozgósító rendszer.

Hagyományos reál és természettudományi vetélkedők: Gordiusz matematikai tesztverseny, Zrínyi Ilona matematikaverseny, Terebesi Viktor matematikaverseny, Szedlák Ferenc matematikai emlékverseny, valamint biológia-, informatika-, fizika-, kémia-, földrajzvetélkedő. Humán szakirányú hagyományos vetélkedők is vannak: Kazinczy szépkiejtési verseny, „Édes anyanyelvünk” nyelvhasználati verseny, költészet napi szavalóverseny, Karádi helyesírási verseny, történelemvetélkedő, idegennyelv-vetélkedő, szórványban élő magyar gyerekek szavalóversenye.

Már rendszeressé vált, hogy a kárpátaljai tanulmányi versenyeken győztes tanulók magyarországi versenyeken a Kárpát-medencében élő magyar diákokkal mérik össze tudásukat, ahol szép eredményeket érnek el.

A humán tanulmányi versenyeken eredményesen szereplő diákok mellett a természettudományi tanulmányi versenyek helyezettjei is tehetségüknek megfelelően sikeresek, ukrainai és magyarországi főiskolákon, egyetemeken szereznek diplomát. (Demeter 2012: 161–164)

Tudományos Diákköri Konferencia és Fiatal Kutatók Konferenciája

A „GENIUS” Jógékonyági Alapítvány tehetséggondozó programjának másik ága a felsőoktatásban tanuló fiatalokkal való munka. Az alapítvány a felsőoktatásban tanulók számára Tudományos Diákköri Konferenciát és Fiatal Kutatók Konferenciát szervez. Célja, hogy a különböző tudományágak területén kutató doktoranduszok és doktorjelöltek, vagy tanulmányaikat egyetem után is folytatni vágyó fiatalok számára biztosítson előadási lehetőséget, ahol különböző szekciókban zsűrizik az előadókat. (Demeter 2012: 164)

Zrínyi Ilona Szakkollégium

Azon felsőoktatásban tanuló tehetséges hallgatók, akik jeleskednek a tudományos kutatásban, felvételizhetnek a Zrínyi Ilona Szakkollégiumba.

A Szakkollégiumba a 3–5. évfolyamokon tanuló, PhD-tanulmányokra készülő, kiváló eredményeket felmutató hallgatók pályázati úton nyerhetnek felvételt. A magyar nyelvtudás kritérium tanár és diák esetében egyaránt. A Szakkollégiumban a hallgatók jövőbeli tevékenységére előkészítő, a célokhoz alkalmazottnak szervezett és megfelelő módszerű képzés folyik tutori foglalkozások és más oktatási módszerek formájában.

A Zrínyi Ilona Szakkollégiumban évente 10 fiatal kutató vesz részt, akiknek munkáját egy-egy tutor, azaz tudományos fokozattal rendelkező szakember segíti. (Demeter 2012: 164)

Nyári táborok

A nyári időszakban, a tehetségpontokban kifejtett aktivitás alapján, valamint a KMPSZ-vetélkedőkön elért jó eredményekért a gyerekek részt vehetnek a különböző, a KMPSZ, a „GENIUS” Jótekonysági Alapítvány vagy a Pro Cultura Subcarpathica által szervezett táborok egyikében.

A hazai táborok sorát az angol nyelvű *bibliatábor* nyitotta, melyre első ízben 1994-ben került sor. A tábor programjain részt vehetett bárki, akit egy kicsit is érdekelt az angol nyelv. Arról, hogy mindenki tudását gyarapítva térhessen haza, a jól képzett tanári csapatok gondoskodtak, akik Amerikából, Angliából, Skóciából, Írországból és Magyarországról érkeztek. A hét folyamán a foglalkozásokon a tanárok játékos formában, illetve a drámapedagógia módszereinek alkalmazásával tanulmányozták a *Bibliát*. A tanulóknak lehetőségük nyílt bibliai történetek szereplőiként értelmezni a történeteket. A sok éneklés felszabadulttá tette a résztvevőket. Nagyon fontos volt, hogy angol anyanyelvű tanárokkal kommunikálhattak.

A következő évben mára a Tiszapéterfalvai Ének-, Zene-, Néptánc- és Kézművestáborban, illetve az anyanyelvi Irka-táborban is pihentek a résztvevők. A táborok nem csupán

kellemes időtöltést jelentettek a gyerekek számára, hanem hasznos ismeretekkel, készségekkel is gazdagították őket. Péterfalván minden adott volt ahhoz, hogy fiataljaink ideális, kulturált környezetben tartalmasan töltsék a vakációt. Tisza-part, vidámpark, jól felszerelt sport- és tenispályák várták a népzenei tábor lakóit. A tábor ideje alatt a gyerekek neves magyarországi szakemberek segítségével sajátítják el a néptánc alapjait, valamint elmélyülten megismerkednek egy-egy tájegység táncaival.

Beregszászban a *szórványban élő magyar gyerekek* köthettek mélyebb barátságot a magyar nyelvvel. A tábor fő célja az anyanyelvi nevelés, a magyarságtudat fejlesztése. Az *intenzív nyelvtanulás* az Irka-táborban a játékoságon alapult. Zene, tánc, játék – ezek jellemezték és jellemzik a mai napig a tábor életét.

A matematikát kedvelő gyerekek részére Abacus matematikatábor indítottunk. A tábor célja a matematika iránt érdeklődő gyerekek üdültetése, tehetséggondozása, játszva tanítása, az iskolai tananyagból kimaradt, viszont versenyekhez elengedhetetlen fejezetek áttekintése.

A matematika mellett a természetet kedvelő gyerekeket is szeretnék volna bevonni a tábori életbe, ezért 2000-ben megrendezésre került a Természetvédelmi és természetismereti tábor. A tábor célja hagyományainkhoz híven a szórakoztatáson kívül a játszva tanulás, a természet megismertetése és megszerettetése, közelebb hozni a diákokat a hazánkban élő környezethez, megismertetni közvetlen környezetük természeti szépségeit és értékeit.

A *Salánki Jurtatábor* hagyományait követve 2004 nyarán első ízben került megszervezésre Salánkon a *Mikes Kelemen Hagyományörző Alkotótábor*, mely a képzőművészetek és a kézműves mesterségek irányában kibővített profillal kerül lebonyolításra. Az egyhetes nyaralás során a táborlakók amellyel, hogy

elmélyíthetik elméleti ismereteiket a magyar történelemből, gyakorlati ismereteket is szerezhhetnek: megtanulhatnak lovagolni, íjászkodni. Helyi és magyarországi szakemberek segítségével elsajátíthatják a honfoglalás kori mesterségek rejtelmait: szövés-fonás, agyagozás, bőrzés, gyöngyfűzés, fafaragás.

A tiszapéterfalvai tábor népszerűsége miatt megszervezték a *Nagyberegai Népzenei és Néptánc*tábort. Az iskolákban nem kap megfelelő hangsúlyt a zenei nevelés, illetve a népzenei hagyományok ápolása, ezeket a hiányokat is pótolni kívánja a tábor amellet, hogy a gyerekeknek tartalmas nyári programot kínál.

A nyári program keretein belül tervezett másik esemény a *Jankovics Mária Alkotótábor*, mely elsősorban a képzőművészetek, rajz, festészet, illetve kézművesség iránt érdeklődő iskolásokat foglalkoztatja.

Kárpátalja különböző területéről fiatal, a sport iránt elkötelezett iskolások vehetnek részt a sporttáborban Fonyódon. A fonyódi sporttábor komoly edzésekkel telik, amelyeket helyi elismert edzők tartanak a különböző sportágakból.

Nagy sikernek örvend az Ifjúsági Üzleti Program. Az alapítvány missziója az, hogy végzős középiskolások, illetve főiskolások számára gyakorlatias, a helyi viszonyoknak megfelelő üzleti és vállalkozási ismereteket adjanak át, mindezt az alapvető erkölcsi és etikai normák hangsúlyozásával. A hét folyamán a diákok előadást hallhattak üzleti tervezés, marketing, pénzügyi tervezés, üzleti etika témákban.

A Keresztyén Balázs Olvasótábor 2011-ben valósult meg első alkalommal a „GENIUS” Jótekonysági Alapítvány és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet együttműködésével, és olyan innovációk megvalósítására adott és ad lehetőséget, melyek támogatják, kreatív tevékenységgé változtatták az olvasás folyamatát.

A tábor folyamán az olvasásra mint aktív, kulturális identitást és világszemléletet alakító kommunikáció típusra helyezik a hangsúlyt. (Demeter 2012: 165–171)

III. EGYÉNEKHEZ KÖTHETŐ TEHETSÉG-GONDOZÁS

- 1) Vidnyánszky Éva – Ficseri Gyermekstúdió
- 2) A Beregszászi Magyar Gimnázium tanárainak egyéni programjai:
 - Balácsi Borbála
 - Györfly István
 - Homa György

A beregszászi tehetségek felmérésére a 4. osztályosok körében készség- és képességmérés tesztet végeztem el három iskolában.

A negyedik évfolyamra vonatkozóan az alapkészségek és -képességek mérésére alkalmas tesztanyagokat a magyarországi Oktatási Hivatal a honlapján közzéteszi, és azok szabadon felhasználhatóak.

A tesztfüzetben különböző területeket vizsgáló feladatok vannak: elemi olvasáskészség, elemi számolási készség, elemi gondolkodási készség, íráskészség.

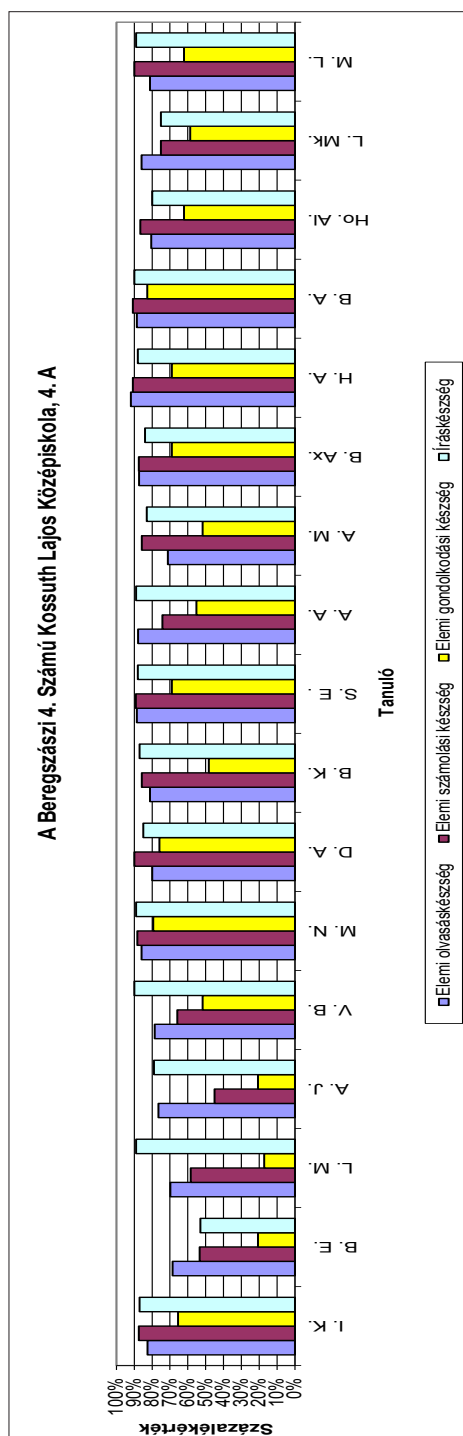
A felsorolt készségeknek különböző elsajátítási szintjei vannak: előkészítő, kezdő, haladó, befejező, optimista.

A Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskolában két negyedik osztály van. A 4. osztályban 17 gyerek töltötte ki a tesztfüzetet. A legjobb eredmények az íráskészség vizsgálatánál születtek. Százalékokban kifejezve: 84%. Ezt követi az elemi olvasáskészség: 82%. A harmadik helyen átlagosan az elemi számolási készség áll: 79%. A legkevesebb pontot elemi gondolkodási készségből sikerült szerezni: átlagosan 15 pont, azaz 56%.

Az eredményeket az 1. és 2. ábrákon mutatom be. A gyerekek személyi jogainak érdekében monogramokat tüntetek fel a tanulók nevei helyett.

Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
I. K.	Befejező	Haladó	Befejező
B. E.	Kezdő	Előkészítő	Előkészítő
L. M.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
A. J.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
V. B.	Haladó	Előkészítő	Haladó
M. N.	Befejező	Haladó	Optimális
D. A.	Befejező	Befejező	Optimális
B. K.	Befejező	Haladó	Kezdő
S. E.	Befejező	Haladó	Befejező
A. A.	Befejező	Előkészítő	Haladó
A. M.	Halad	Befejező	Haladó
B. Ax-	Befejező	Befejező	Befejező
H. A.	Optimális	Optimális	Befejező
B. A.	Befejező	Optimális	Optimális
Ho. Al.	Befejező	Haladó	Befejező
L. Mk.	Befejező	Előkészítő	Előkészítő
M. L.	Befejező	Optimális	Befejező

1. ábra

2. ábra

A matematikai rész hat különböző feladatból tevődik össze: számírás, mértékegységváltás, összeadás, kivonás, szorzás, osztás.

A számírás javításánál két szempontot kellett figyelembe venni:

- 1) a betűvel megadott számok számjegyekkel történő leírása
- 2) a számjegyek az adott minta alapján helyi értékek megfelelően történő leírása.

Ez a feladat általában nem okozott gondot a 4. A osztály tanulóinak.

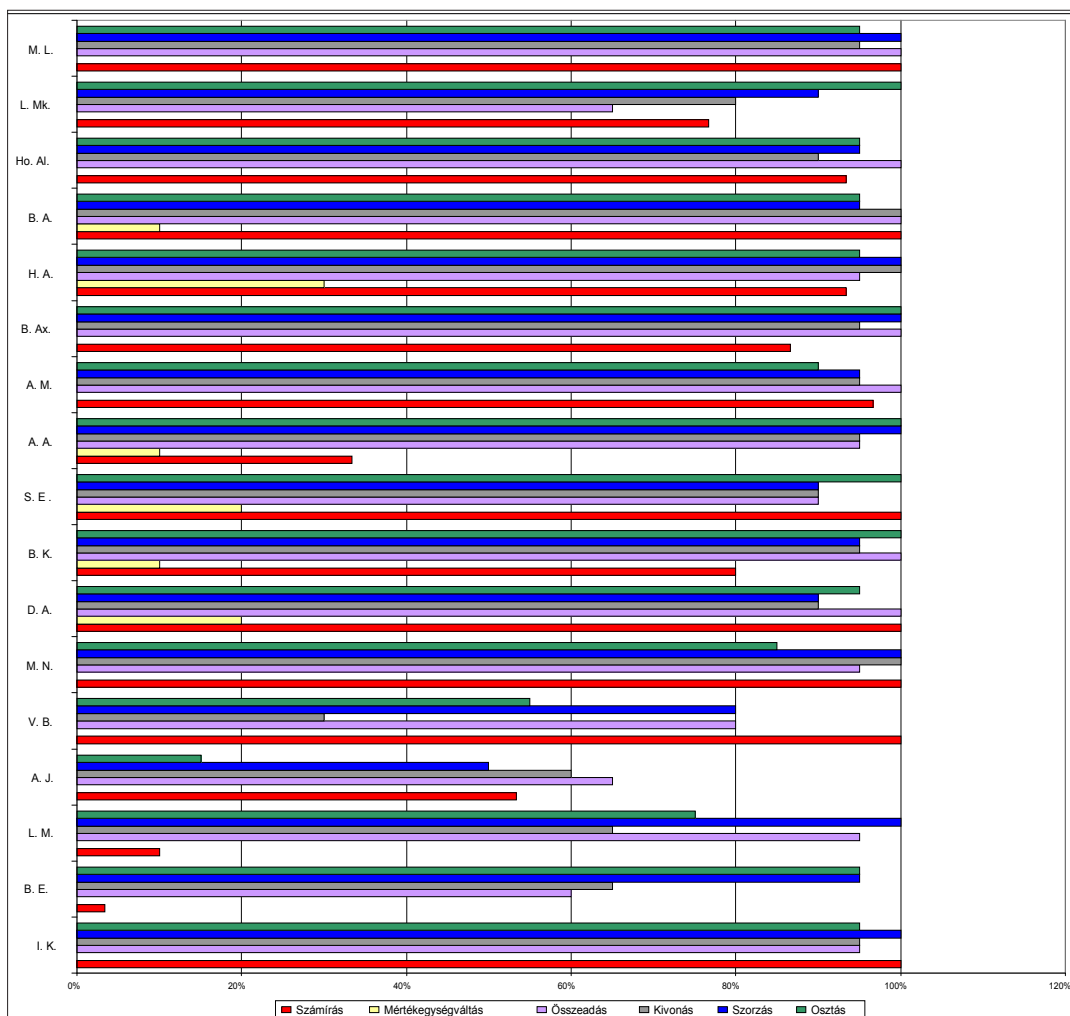
A második feladatot a mértékegységváltás volt. Ez a feladatot okozta a legnagyobb gondot a tanulóknak. Az ukrainai iskolák programtervében nem szerepel a hektoliter, a centiliter.

Az összeadás könnyűnek bizonyult. A kivonás sem jelentett nagyobb gondot.

Sok tanuló a szorzási és osztási feladatokat végezte el a legjobb eredménnyel, ugyanis az iskolában jelenleg ezekkel a műveletekkel foglalkoznak a legtöbbit.

A legmagasabb pontszámokat szorzásból kapták a 4. a osztály tanulói, átlagosan 93%. Összeadás átlagosan 90%, osztás 87%, kivonás 85%, számírás 78%. Leggyengébben mértékegységváltásból teljesítettek a tanulók. Átlagosan mindössze 6%.

A 4. A osztály eredményei matematikából a következő ábrán tekinthető meg:

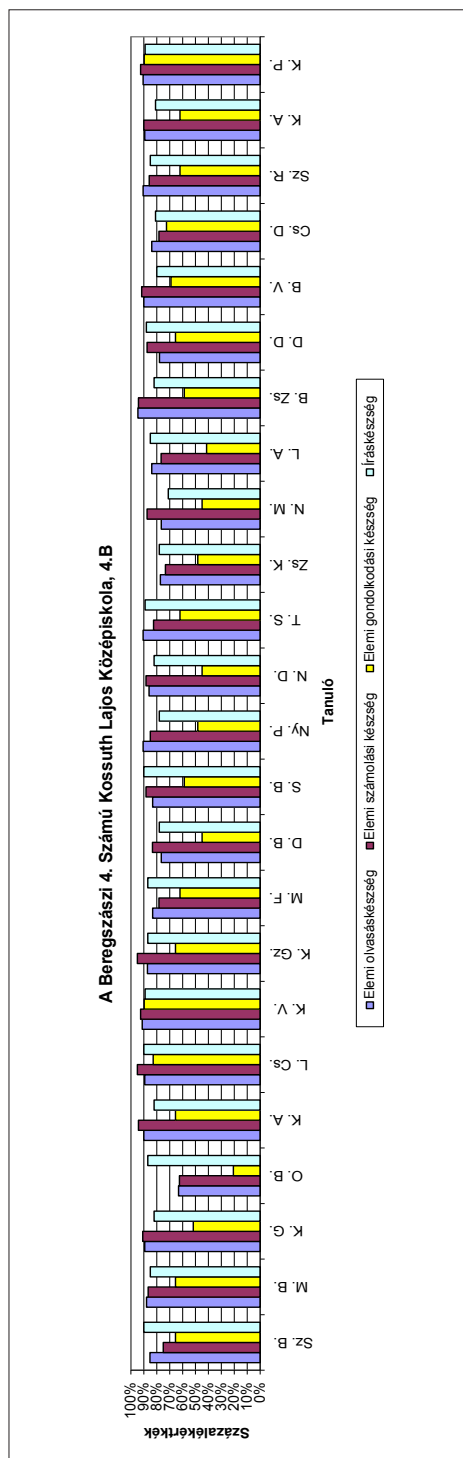
3. ábra

A Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola 4. B osztályában 24 gyerek tanul. A felméréskor mindegyik tanuló jelen volt. A legjobb eredményeket elemi számolási készségből érték el, átlagban 86%. Ebben a számításban figyelembe lett véve mind a hat matematikai feladat. A későbbiekben a matematika feladatonként is értékelésre került. Ezt követi az elemi olvasáskészség: 85%. Harmadik helyen az íráskészség áll: 84%. Ebben az osztályban szintén elemi gondolkodáskészségből lettek a leggyengébb eredmények: csupán 60%.

Az eredményeket az 4. és 5. ábrákon mutatom be.

Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
Sz. B.	Befejező	Előkészítő	Befejező
M. B.	Befejező	Haladó	Befejező
K. G.	Befejező	Befejező	Haladó
O. B.	Kezdő	Előkészítő	Előkészítő
L. A.	Optimális	Befejező	Befejező
L. Cs.	Befejező	Optimális	Optimális
K. V.	Optimális	Optimális	Optimális
K. Gz.	Befejező	Optimális	Befejező
M. F.	Befejező	Előkészítő	Befejező
D. B.	Haladó	Befejező	Kezdő
S. B.	Befejező	Haladó	Haladó
Ny. P.	Optimális	Haladó	Kezdő
N. D.	Befejező	Haladó	Kezdő
T. S.	Optimális	Haladó	Befejező
Zs. K.	Haladó	Előkészítő	Kezdő
N. M.	Haladó	Haladó	Kezdő
L. A.	Befejező	Előkészítő	Kezdő
B. Zs.	Optimális	Befejező	Haladó
D. D.	Haladó	Haladó	Befejező
B. V.	Optimális	Befejező	Befejező
Cs. D.	Befejező	Előkészítő	Optimális
Sz. R.	Optimális	Haladó	Befejező
K. A.	Befejező	Befejező	Befejező
K. P.	Optimális	Befejező	Optimális

4. ábra

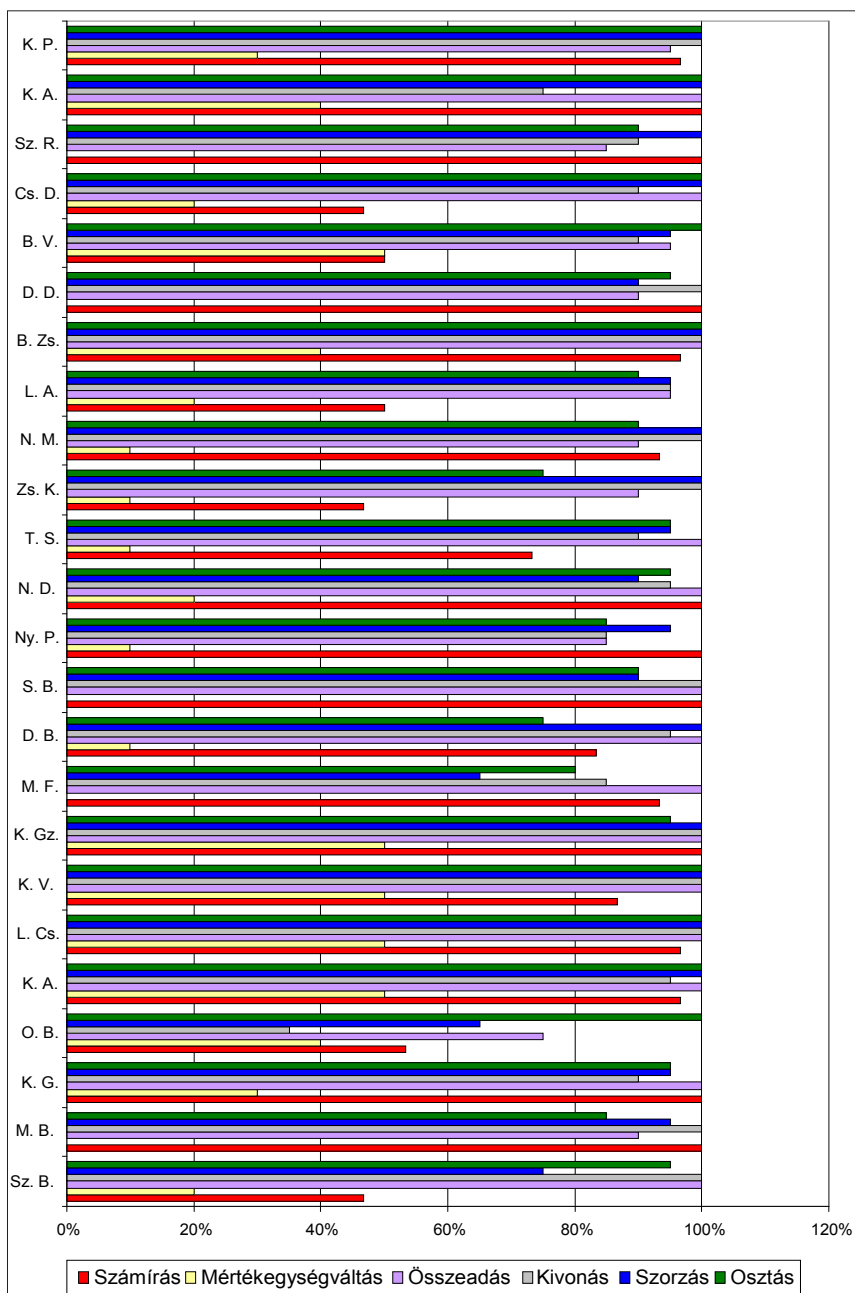

5. ábra

A 4. B osztály tanulói jól teljesítettek matematikából (6. ábra). Az osztály legeredményesebben az összeadást oldotta meg, átlagosan 95%.

Ezt követi a szorzás, tanulók átlagosan 94%-ban teljesítettek. Az osztás eredménye átlagosan 93%, a kivonás 92%. A számírás teljesítése átlagosan 84%. Néhány gyerek nem volt tisztában a helyi érték fogalmával. A leggyengébb eredmény, hasonlóan a 4. A osztályhoz, a

mértékegységváltás feladatból született, átlagosan mindössze 23%. Ez valószínűleg amiatt történt, hogy egyes mértékegységeket nem ismertek a tanulók, ugyanis például a centiliter és a hektoliter nem szerepel az 4. osztályos ukrainai tantervben.

6. ábra

A Beregszászi 3. Számú Zrínyi Ilona Középiskolában két negyedik osztály van, az egyik magyar, a másik ukrán tannyelvű. A felmérést a magyar tannyelvű osztályban végeztem.

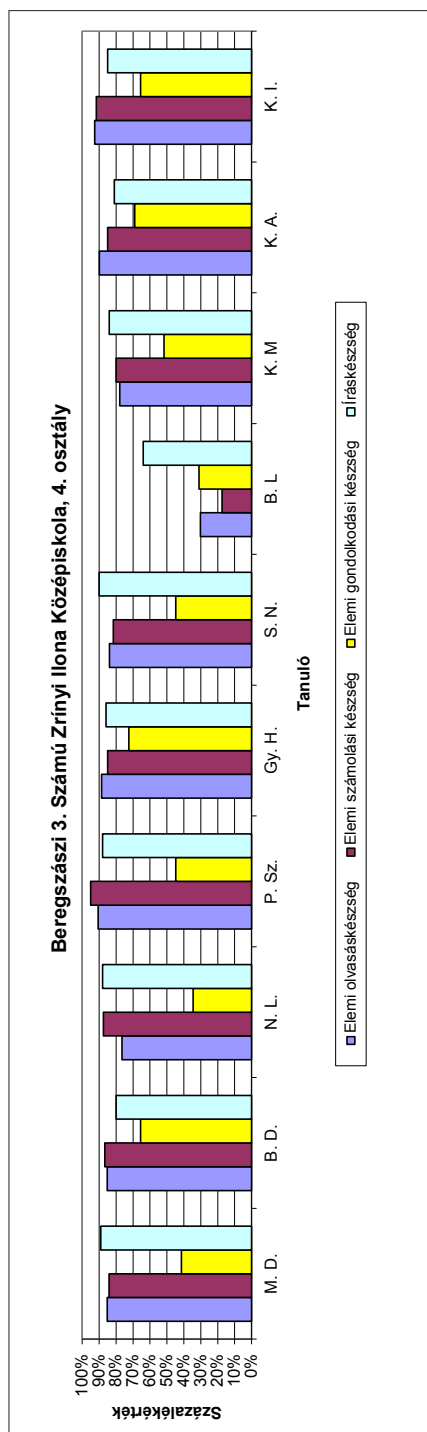
Ebben az osztályban 11 gyermek tanul. A felmérés idején 10 volt jelen. A tanulók íráskészségből teljesítettek a legjobban, az eredmény átlagosan 84%. Második helyen az elemi olvasáskészség áll, 80%. Ezt követi az elemi számolási készség: 79 %. A tanulók az elemi gondolkodási képesség feladatainál teljesítettek a leggyengébben: 52%. Az osztályban van egy kislány, akinek nem sikerült elsajátítani az írás- és olvasáskészséget. Az ő eredményei nagyban gyengítik az osztály átlagát.

Az eredményeket az 7. és 8. ábrákon szemléltetem

Elsajátítási szintek:

Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
M. D.	Befejező	Kezdő	Kezdő
B. D.	Befejező	Haladó	Befejező
N. L.	Haladó	Haladó	Előkészítő
P. Sz.	Optimális	Optimális	Kezdő
Gy. H.	Befejező	Haladó	Optimális
S. N.	Befejező	Kezdő	Kezdő
B. L.	Előkészítő	Előkészítő	Előkészítő
K. M.	Haladó	Kezdő	Haladó
K. A.	Optimális	Haladó	Befejező
K. I.	Optimális	Befejező	Befejező

7. ábra

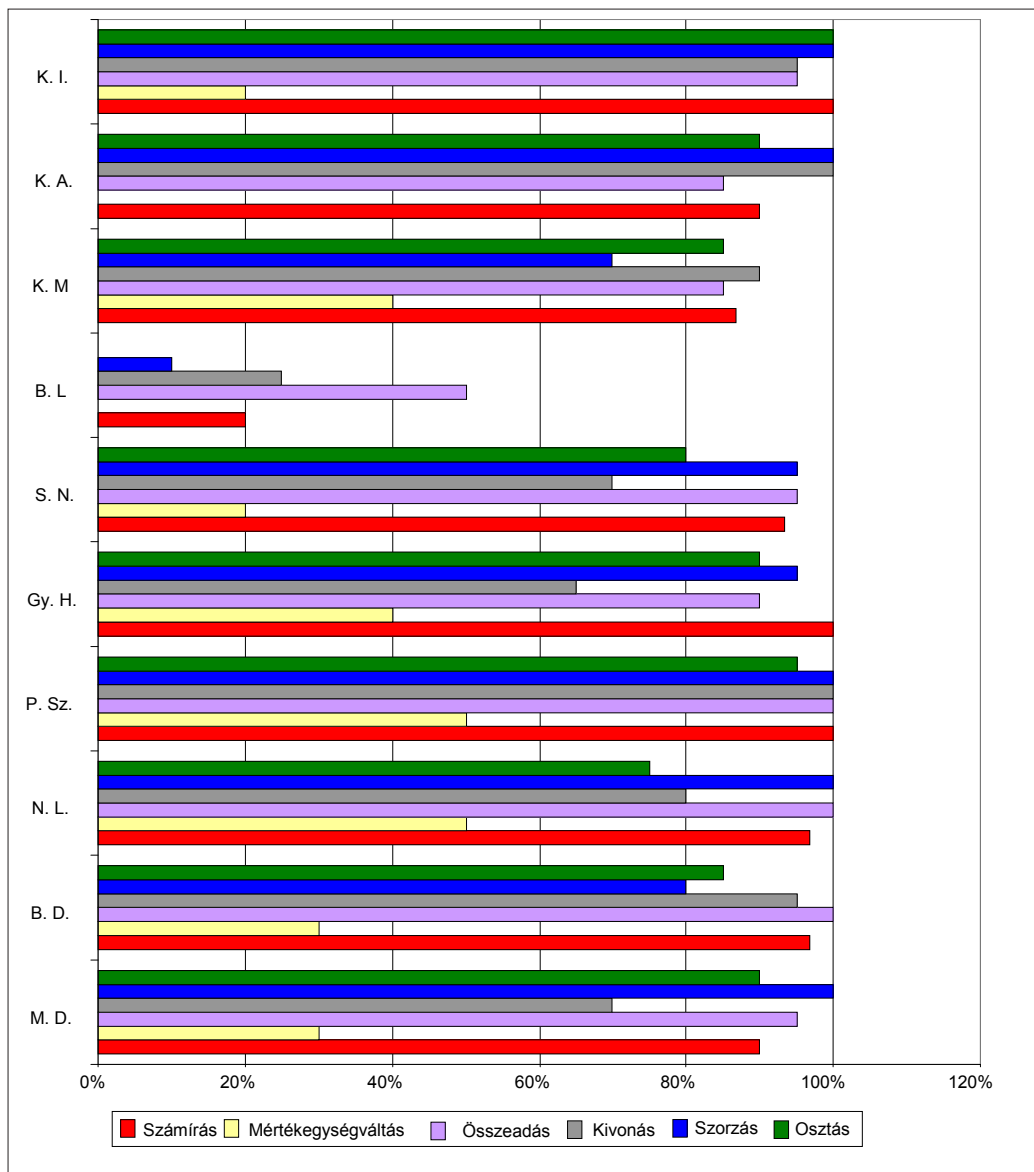
8. ábra

A Beregszászi 3. Számú Zrínyi Ilona középiskolában a összedadásból teljesítettek a legjobban, átlagosan 90%. Ezt követi a számírás,

átlagosan 87%-kal. Ez eltért a Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskolától. A 4. számú iskola mindkét negyedik osztálya jobban teljesített matematikából, azonban a számírást a 3. számú középiskola tanulói tudták jobban. A szorzást átlagosan 85%-ra teljesítették, a kivonást és az osztást egyformán

79%-ra. Hasonlóan a Kossuth Lajos Középiskolához, itt is a mértékegységváltás okozta a legtöbb gondot. Azonban jobban teljesítettek a fent említett iskolánál. Átlagosan 28%.

Az eredményeket a 9. számú ábra mutatja:

9. ábra

A Beregszászi 10. Számú Középiskola szintén két tannyelvű oktatási intézmény. Két negyedik osztály van. Az egyikben magyar nyelven, a másikban orosz nyelven történik az oktatás. A felmérést a magyar tannyelvű osztályban végeztem. Az osztályok kis létszámúak, mindössze 12 gyerek tanul a negyedikben. A felmérés napján a hiányzók száma 5 volt. A tanítónő jelezte, hogy két gyerek a hátrányos családi helyzete miatt stabilan hiányzik.

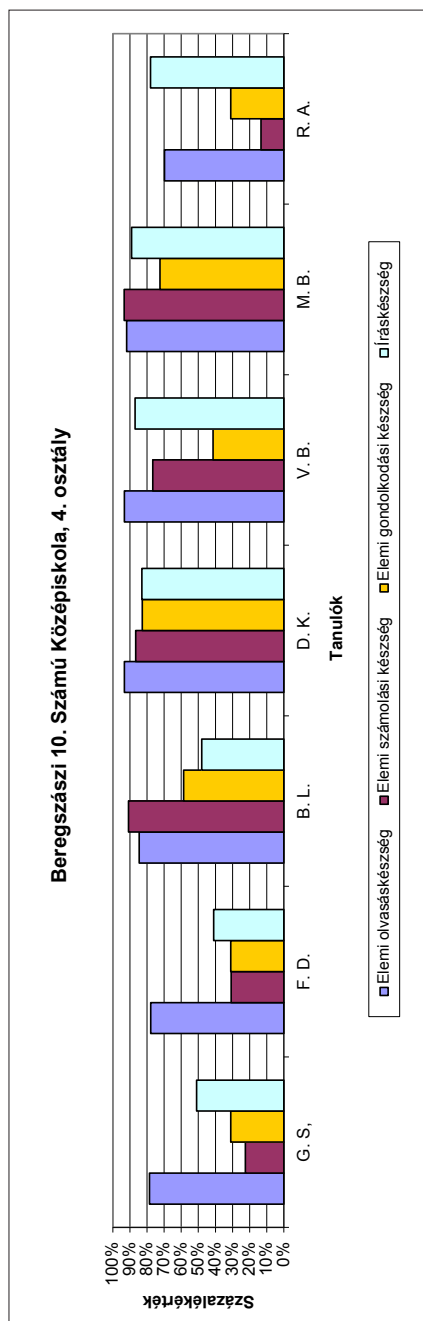
A tanulók átlagosan elemi olvasáskészségből teljesítettek a legjobban: 84%. Ezt követi az íráskészség: 68%. Harmadik helyen az elemi számolási készség áll: 59%. Leggyengébben ebben az iskolában szintén elemi gondolkodási képességből teljesítettek, átlagosan mindössze 50%.

Az eredményeket az 10. és 11. ábrákon mutatom be.

Elsajátítási szintek:

Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
G. S.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
F. D.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
B. L.	Befejező	Befejező	Haladó
D. K.	Optimális	Haladó	Optimális
V. B.	Optimális	Előkészítő	Kezdő
M. B.	Optimális	Befejező	Optimális
R. A.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő

10. ábra

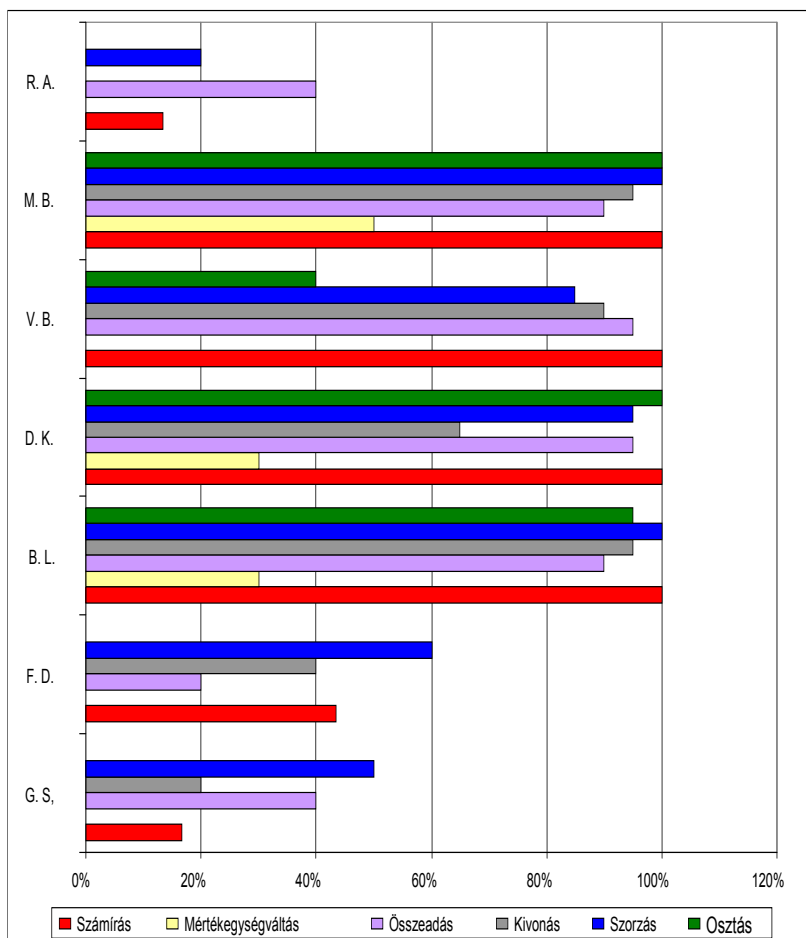

11. ábra

A Beregszászi 10. Számú Középiskola teljesített matematikából a leggyengébben az eddig vizsgált iskolák közül. Két tanuló egyáltalán nincs tisztában az alapvető műveletekkel. Legjobb eredményeket a szorzásból érték el, átlagosan 73%-ot. Ez jóval gyengébb ered-

mény az eddigi iskolákhoz mérve. Számírás 68%, összeadás átlagosan 67%, szorzás 73%, kivonás 58%, osztás 48%, mértékegységváltás 16%.

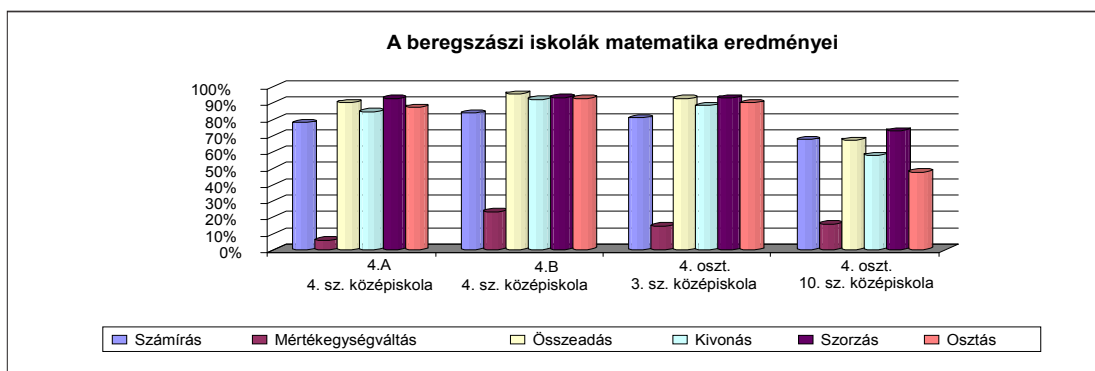
tásból ismét a Beregszászi 4. Számú Középiskola 4. B osztálya teljesített a legjobban. A szorzást egyaránt jól elvégezte a 4. számú középiskola 4. A és 4. B osztálya, valamint a

12. ábra

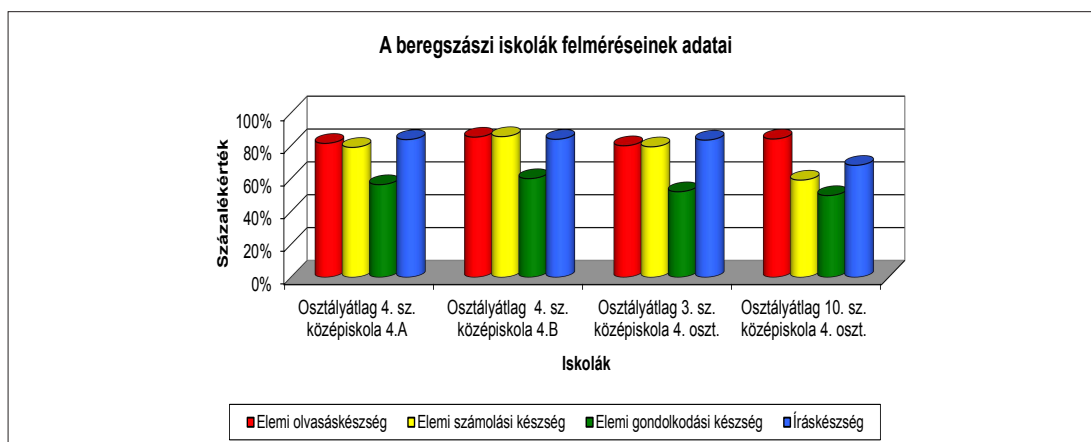
A 13. számú diagramból látható, hogy az eddig felmért iskolák közül átlagosan a Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola 4. B osztálya teljesített a legjobban matematikából. Számírásból szintén a Beregszászi 4. Számú Középiskola 4.B osztálya teljesített a legjobban. A mértékegység-váltási feladatot a Beregszászi 3. Számú Középiskola 4. osztályos tanulói oldották meg a leghevesebben. Összeadásból, kivonásból és osz-

3. számú középiskola 4. osztálya. A leggyengébben mindegyik matematikai feladatból a Beregszászi 10. Számú Középiskola teljesített. A mértékegységváltás kivételével minden feladattal lemaradtak a többi iskolával szemben.

13. ábra

A felmérések alapján a Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola 4. B osztálya teljesített a legkiemelkedőbben

14. ábra

IRODALOMJEGYZÉK

- DEMETER JÓZSEF: *A Kárpát-medencei tehetséggondozás jó gyakorlatai*, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2012
- CZEIZEL ENDRE: *Az érték bennünk van*, Gondolat, Budapest, 1984
- FRANZ J. MÓNKS–IRENE H. YPENBURG: *Ha tehetséges a gyerek...*, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2011
- MEZŐ FERENC–MEZŐ KATALIN: *Tehetség határok nélkül*, Kocka Kör, Debrecen, 2008
- TURMEZEYÉNYÉ DR. HELLER ERIKA: *A tehetséggondozás lehetőségei a kooperatív tanulásban*, Didakt Kiadó, Debrecen, 2011
<http://www.oktatas.hu/>

Наукове видання

L I M E S

Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
2015
Том ІІ

Угорською та українською мовами

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

Видавництво «Графіка»
Ужгород

КОРЕКТУРА: *Г. Варцаба*
ВЕРСТКА: *В. Товтін*
ОБКЛАДИНКА: *K&P*

Підписано до друку 27.11.2015 р. Формат 60x84/8.
Папір офсет. Гарнітура: Times. Умовн друк. арк. 16,05. Тираж 250 прим.

Друкарня ТОВ «Папірус-Ф»
Ужгород, вул. Собранецька, 146/39